

KAPITOLY Z HISTORIE

SDRUŽOVÁNÍ MALÍŘŮ, MALÍŘSKÝCH SPOLKŮ A CECHU MALÍŘŮ

PRVOPOČÁTKY SDRUŽENÍ

Založení bratrstva pražských malířů se datuje do roku 1348. Tento rok alespoň uvádí první sepsaná statuta, která uvozují nejstarší knihu spolku. Vznikla patrně z podnětu samotných malířů bez přispění městské rady. Statuta pražských malířů vzešla z vlastní iniciativy řemeslníků, což bylo u vzniku podobných korporací ve 14. století dosti neobvyklé.

Snímek zápisu malířského bratrstva sv. Lukáše v Praze; kniha je v majetku Národní galerie. Text zachycené stránky má tento obsah: *Léta od narození Syna Božího tisícího třístého čtyřicátého osmého, my malíři a štítaři, založili jsme bratrstvo, ke cti a chvále boží i Matce boží a svatému Lukáši ke cti a všem svatým a všem věrným křesťanským duším k potěše a nám k věčnému spasení. Proto chceme, aby každý rok na svatého Lukáše...*

Většina ustanovení z roku 1348 měla náboženský charakter a stěžejní náplní práce spolku byla péče o pobožnosti, pohřby a pomoc sociálně slabším členům sdružení. Na hospodářské cíle zatím nebyl kladen téměř žádný důraz, což se odráželo i v podmínkách přijímání do bratrstva. Ačkoli se jednalo o spolek především malířů, štítařů a příbuzných oborů, bratrstvo nepožadovalo žádnou zvláštní kvalifikaci. Znalost řemesla a odborné zkušenosti

se staly podmínkou až později. Teoreticky se členem mohl stát každý pražský měšťan, který zaplatil poplatek zpočátku činicí půl kopy grošů a doložil své řádné zplnění a předchozí chování.

VZNIK CECHU MALÍŘSKÉHO

Teprve roku 1365 obdrželi pražští malíři královské privilegium, jímž Karel IV. potvrzoval cechovní organizaci malířů na základě statutů do té doby v bratrstvu vyvinutých. Král Václav IV. v letech 1380 a 1392 znovu potvrdil statut malířů a sklenářů, přičemž jejich výsady byly ještě rozšířeny. Roku 1458 bylo nakonec stanoveno, že každý, kdo chce provozovat malířské nebo sklenářské řemeslo, musí být členem sdružení.

Sdružení se během jednoho století změnilo z původního bratrstva na cech. Malíři se zabývali prakticky všemi pracemi prováděnými barvami a štětci. Od té doby tedy musel každý, kdo chtěl v Praze provozovat malířskou živnost, vstoupit do cechu, a pokud tak neučinil, hrozil mu trest. Cech se pochopitelně snažil zajistit, aby byl tento přímus důsledně respektován, a udržet si tak monopol na prakticky všechny malířské práce, od malování okenních říms až po veliká, složitá plátna. Malíři i tovaryši, kteří pracovali mimo cech, byli neustále omezováni, cech jim zabraňoval vystavovat a prodávat jejich zboží ve městě nebo se je snažil donutit ke vstupu do spolku.

KDO BYL ČLEMEM CECHU

Členem cechu se stal ten, kdo se řádně vyučil řemeslu, obdržel výuční list a složil mistrov-

skou zkoušku. Pro vstup do cechu byl roku 1454 poplatek jedna kopa grošů a platilo se stále po částech v suché dny (tj. středa, čtvrtek, pátek a sobota po první neděli postní, dále po Letnicích, po Povýšení sv. Kříže a po sv. Lucii). Právě v tyto dny se konala různá zasedání a události veřejného života.

Plnoprávným základním členem byl **mistr**. Každý mistr v cechu měl stejná práva i povinnosti, především se musel účastnit společných bohoslužeb, pohřbů členů bratrstva a schůzí. Jako uchazeč musel vyhotovit mistrovský kus. Od roku 1454 se už počítalo s prokázáním znalosti řemesla. Zvýhodnění byli synové i zeťové mistrů, kteří se do cechu hlásili. Poplatek, který po nich byl vyžadován, byl nižší a místo v penězích stačila platba pouze ve vosku. Součástí cechu se automaticky stávala i manželka mistra, která musela sdílet všechny jeho povinnosti vůči malířskému spolku, na druhou stranu měla stejné výhody jako mistr. Po smrti manžela mohla vést jeho dílnu, aniž by se musela ucházet o přijetí.

Už od vzniku spolku se statuta zmiňovala i o **tovaryších** a upravovala jejich poměr k mistrům. Jejich vazba na cech byla dána zaměstnáním u mistra. Tovaryš byl mistrův pomocník znalý řemesla. Tovaryši nesměli pracovat pro vlastní potřebu a ani jiného mistra než vlastního. Bydleli v domě mistrově a bez jeho dovolení nesměli jinde přenocovat. Na sv. Lukáše jim mistr strojil slavnostní večeři, zpravidla pečenou husu.

Přístup **učňů** a tovaryšů se domlouval individuálně a závisel pouze na dohodě s mistrem. Délka učení se pohybovala mezi 2 až 7 lety, měnily se i podmínky, za kterých byl učeň přijat. Za každého učně muselo ručit více lidí, kteří se měli postarat o to, aby učeň u mistra zůstal celou smlouvanou dobu. V případě, že by odešel, měli ho buď přivést zpátky, nebo zaplatit dohodnutou sumu, která většinou činila pět kop grošů. Pravděpodobně od poloviny 50. let 16. století platil každý učeň na začátku dvě libry vosku a stejnou sumu musel složit i při vyučení a přijetí za tovaryše.

Příště: O cechu novoměstském a staroměstském

**Připravil Bc. Jan Zeman, malíř, lakýrník, člen CMLT ČR
Ilustrace: archiv autora**